

előfeltételek, részben mint fejlesztendők és kialakítandók, különös jelentőséggel bírnak.

A kötet második részében a technika és a többi tantárgy közötti kapcsolatokról kapunk széles körű áttekintést. Megismerhetünk egy OPI által szervezett kísérletet, annak eredményeit, hogy miként lehetne a technikát és a természet-tudományokat integráltan tanítani az általános iskola 1-3. osztályaiban. Sokféle kapcsolatteremtést találunk a matematikával, a fizikával és a kémiával, az élővilággal és a földrajzzal. E szak-tárgyközi összefoglalók a lehetőségek felvillantásán túl példaanyagokkal, táblázataikkal és ábrákkal a továbblépés útjait is érzékeltetik, hiszen a tantárgyak közötti kapcsolódás nagyon sok ponton történhet. „A tudományos világnézet megalapozása csakis a különböző tantárgyak művelődési anyagából származó ismeretek összefüggő rendszerének kiépítése, szintetizálása útján lehetséges.” (Franyó István.)

A Baján folyó kísérletező munkáról szóló beszámoló a „Hogyan tovább?” egy másik kérdésére próbálnak választ adni. Egyben sokoldalúan informálnak az ebben dolgozók, közreműködők újszerűtéről, szakmai felelősségéről, kísérletező ambíciójáról is.

A kötetben található írások – a teljesség igénye nélkül – a technika tantárgy szempontjából emelnek ki lényeges elemeket, problémákat, lehetőségeket, feladatokat, s a témák iránt érdeklődőknek további impulzusokat adnak munkájukhoz.

A kötet kiadása mindenképpen dicséretes és hasznos, a korszerű szemléletre és gyakorlatra orientáló.

Tankönyvkiadó, Budapest, 1984. 189. l.

GEDON LÁSZLÓ

KÖRNYEZETVÉDELMI KIADVÁNYOK:

MAGYAR KÁROLY: KÖRNYEZETVÉDELMI AKCIÓK

NÁDAI MAGDA: SZÁMVETŐ KÖNYVECSKE

Tanulságos élményben volt részem az idei nyáron. A visegrádi Mogyoró-hegyen, a jurta kempingben az Országos Egyetemi-Főiskolai Környezetvédelmi Továbbképző Táborozás vezetőjeként dolgoztam. Az ország szinte mind-egyik felsőoktatási intézetéből jöttek ide „tanulni” tanárjelöltek – biológia szakos alig volt közöttük – elsősorban tanítók, ének, rajz, történelem, matematika, kémia, földrajz szakos hallgatók, akik őszinte érdeklődéssel és feltűnő akaratral ismerkedtek a táborozás, a táborvezetés, a természetben való élet és az ember, valamint környezete közötti sokféle kapcsolat gyerekek

felé közvetítésének nehéz világával. Mi élveztük legjobban „őreg hivatásosak”, s ahogy Legány András barátom mondta: „Nem féltém a gyerekeket, ha ilyen fiatal pedagógusok kezére jutnak.” Így legyen igaz! De ... előtte egyhetes kötelezően előírt állattani terepgyakorlatot veztettem a Kiskunságban. A biológia szakos főiskolásokkal szerzett élményem megdöbbenő. Ismerik latinul, és besorolják a denevért, de itt látnak először repülő „valamit” szürkületi órában. Aki Antimalom solsticialis-t mond, s a sárga cserebogarat nem ismeri? De itt találkozáva a táborban a sárga cserebogárral, itt érzett meg valamit a szöke homok virághímest dombjain, a pusztai fűzfa alatti pástortüznél, Petőfi sárga cserebogarából. S ez kell nekünk már ma, s leginkább a jövőben: olyan pedagógusnemzedék, akik be tudják sorolni rendszertanilag a „bogarat”, de ezen túl „visegrádi módon” tudnak, próbálkoznak nevelni a természet szeretetére, az emberi környezet sokszínű és összefonódott egészséges harmóniájáért.

Magyar Károly, Ebesen tanító pedagógus munkája a tekintélyes „térfogató” *Környezetvédelmi akciók* című kiadványa.

Az Országos Környezetvédelmi Hivatal adta ki majdnem 16 év terjedelemben, és 5000 példányban. Sajnos, mégsem eléggé ismert iskoláink illetékes pedagógusai előtt, és ahol van, ott sem használják. Pedig csak abban az iskolában lehet sikert, vagy bármilyen kis előrelépést, eredményt elérni a diákok természetvédelmi-környezetvédelmi szemléletének harmónikus kialakításában, ahol elsősorban gyakorlati tevékenységet is végeznek.

Ez a kiadvány ehhez nyújt elsősorban segítséget. A feladatgyűjtemény angol ölet alapján készült, de sok eredeti példát, hazai gyakorlatot is tartalmaz. Tíz témakörben találjuk meg a közreadott feladatokat. Ezek: értékes talaj, tiszta víz, tiszta levegő, nincs szemet, természet-kutatás, védett életközösségek, védett állatvilág, védett növényvilág, szép táj és hogyan csináljuk? Minden témakör: egy-egy bevezető lap köszönt be, amelyen feltűntette a szerző a témakörben szereplő feladatokat jegyzékét, a vonatkozó jogszabályokat, irodalmi szemelvényeket és ajánlást is. Témakörönként 10-10 feladat kidolgozását találjuk rajzos és kellő mértékű magyarázattal. A kiadványban az a legjobb, hogy minden külön-külön lapon, táblán találunk meg. Így fénymásolással tetszőleges számú sokszorosítást végezhetünk, így minden diáknaknak jut feladatlap. S amikor arról értesültem, hogy Csongrád megyében csak egy iskolában kezdtek el az idei tanévben az „Ember és környezete” fakultatív program kimunkálását, beláttam, hogy nem elég valamit „felülről” elhatározni, segíteni kell „lent” az iskolában tanító kollégákat is az új program gyakorlati kivitelezésében. Például ehhez is nyújt komoly segítséget a Magyar Károly által szerkesztett „Környezetvédelmi akciók” című kiadvány. *Beszerezhető az Országos*

Környezet- és Természetvédelmi Hivatalnál, Budapest, XII. ker., Költő u. 21., postán; pf. 33. 1531.

Nádai Magda Számvető könyvecskéje környezeti problémákat vet fel, adatok, számok tükrében. Az adatokról gondolnánk, hogy csak a fizika-, a matematikaórákhoz kellene főként, s nem a környezetismeretről, az élővilágról szóló beszélgetéseknél. Ha ezt hittük, rosszul hittük, mert adatok nélkül nincsenek helyes dimenziójú képeink a természet mozgó, változó mikrokozmoszáról, testünk titkairól, és pl.: az üszkös fatorzsek problémáját jelentő oxigénhiányról. A könyvben szereplő adatok sok esetben riasztóak, de a célja mégsem erre irányul. Sokkal inkább elgondolkodtat, és használatával tanítványaink valamikor a felnőttkori tetteikben bizonyítanak majd. Ezt segíti a könyv azzal, hogy az adatok képszerűen megjelenítve szemlélhetők és szemléltethetők.

S ez azért is jó, mert a környezetismeretet tanító pedagógus sok színes ábrát rajzolhat ki ebből, sok érdekes fölírat készíthet. Ha tanítványainknak nincs vizuális „fogódzója”, amely képszerűvé teszi a számokat, nehéz a megértés, az emlékezés lyukas rostjában hamarabb kihullanak az adatok. Ebben a „tömitésben”, az összefüggések dimenzióinak látásában, megőrzésében segít ez a könyv, azzal, hogy a természet- és környezetvédelemmel kapcsolatos régebbi és új adatokat képszerűen megjelenítve adja. Tehát olyan új és úttörő módszertani lehetőséget kínál, amivel a pedagógus bármikor a legfrissebb vagy sében segít ez a könyv, azzal, hogy a természet még ezután ismertté vált adatokat is – ennek példáján – szemléletesen bemutathatja. Még a száraz adatok is érdekesek a könyvben. Pl.: ki tudja, hogy egy szivacsállatka 20 liter vizet áramoltat át naponta. Vagy, egy négyzetméteren 30 giliszra fél év alatt 1 tonna talajt forgat át, vagy egy pipacs kelyhén belül 2,6 millió virágporszemecske van stb. Vagy, a „nitrátos ivóvizben” – képeken – jól látjuk, hogy 30 mg nitrát/liter még iható. De ahol 300 mg/liter a tartalom, ott már a fürdőviz is életveszélyes a csecsemők számára, hiszen a bőrökün át is felszívódhat. S ezek az adatok, tények érdekes képeken, szuggesztíven, maradandóan hatnak. Elsősorban az iskolai oktatásban, de a szakkörök, művelődési házak foglalkozásain is igen jó hasznát vehetjük e „módszertani könyv” adatainak, színes ábráinak. A 188 oldal terjedelmű, seregnyi színes ábrával illusztrált és gazdag szakirodalom-jegyzékkel ellátott, kitűnően tipografizált kiadvány a könyvesbolti forgalomban sajnos, nem kapható. Az Országos Környezet- és Természetvédelmi Hivatal mecénászkodásával sikerült megjeleníteni, s így csak a hivataltól (lásd címe fent), vagy a regionális OKTH Felügyelőségeken szerzhető be.

Beszerezését minden pedagógusnak, tanárjelöltnek szívből ajánlom.

DR. CSIZMAZIA GYÖRGY

N. G. DAJRI-F. P. KOROVKIN:

A TÖRTÉNELEMTANÍTÁS MÓDSZERTANA

Az iskolai történelemtanítás anyaga szinte mindig, de különösen az utóbbi időben a társadalmi érdeklődés középpontjába került. Nemcsak az új tantervek, a megváltozott tananyag vált ki érdeklődést, hanem az is, ahogyan a felnővekvő nemzedék gondolkodik a múlttól, és miként vallja azt magáénak. Milyen módon foglal állást a szocialista hazafiság kérdésében.

A történelmi tananyag megtanításának hogyanjával már kevesebbet foglalkoztak a szakemberek és az érdeklődők egyaránt. Több mint húsz éve, hogy összefoglaló jellegű munka készült arról, hogyan lehet a történelmet korszerűen tanítani. Azóta megszülettek az új tantervek, amelyek természetesen új módszereket is követelnek. Az elméleti és gyakorlati szakemberek tollából nagyon értékes és korszerű tanulmányok készültek, és jelentek meg a szakfolyóiratokban, de várat magára egy olyan szintetizáló jellegű monográfia, amelyet a történelemtanári pályára készülő tanárjelöltek és a gyakorló tanárok egyaránt használni tudnának.

Ezért is üdvözljük örömmel N. G. Dajri-F. P. Korovkin szerkesztésében megjelent „Történelemtanítás módszertana” c. munkát. A könyv a szovjet történelemtanítás kétkötetes ún. „nagy metodikájának” rövidített magyar kiadása. Bár a szovjet iskolarendszerben és a történelemtanítás anyagában eltérések vannak a miénkhez viszonyítva, ennek ellenére jól felhasználható a tanítási gyakorlatban és a felsőoktatásban is.

A kötet tartalmilag átfogja a történelemtanítás módszertanának szinte valamennyi területét. Három nagy tematikai egységben tárgyalja a történelemtanítás metodikáját: Ismeretszerzés az iskolai történelemtanításban; A tanulók fejlesztése; A történelemtanítás szervezeti formái.

Az első fejezetben bemutatják a szerzők hogyan kap szerepet a kép, a szó és az egyezményes jelek rendszere a történelemtanításban, valamint milyen ismeretforrásokkal dolgozik a tanár. Képet kapunk az ismeretszerzés szakaszairól, amely egy kissé eltér az általunk használt terminológiáktól és felosztásoktól. Bemutatják milyen módon alakíthatók ki a történelmi fogalmak rendszere, amelyek alapját képezik majd a történelem marxista-leninista felfogásának.

A kötet talán legértékesebb fejezete a történelmi ismeretek tanításának a módszertana. Végigkísérhetjük az új történelmi ismeret elsajátításának folyamatát, a tanári magyarázat különböző formáit és lehetőségeit, a dokumentumok és a szépirodalmi művek felhasználását és a szemléltető eszközök alkotó alkalmazását. A fejezet inkább a tanár munkájára koncentrált, kár, hogy élesen elválasztja azt a tanulói munkától. Új részegységként szerepel az ismeretforrásokkal végzett tanulói munka. Nálunk is az új történelem tanterveink kiemelt feladatnak tekintik a